

ZORICA VITEZ
Institut za etnologiju i folkloristiku
Zagreb, Zvonimirova 17

UZ PEDESETU OBLJETNICU INSTITUTA ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU

Proteklo je pola stoljeća od osnutka INSTITUTA ZA NARODNU UMJETNOST, kako se ta znanstvena ustanova nazivala gotovo trideset godina njezina djelovanja. Osnovan je uredbom Vlade Narodne Republike Hrvatske (od 6. veljače 1948., a objavljene u "Narodnim novinama" 10. travnja 1948.) "kao samostalna ustanova pod neposrednim rukovodstvom Ministarstva prosvjete Narodne Republike Hrvatske". Institutu je namijenjeno da sakuplja i istražuje građu "s područja našeg narodnog umjetničkog stvaralaštva (folklorno blago)", da tu građu "naučno utvrđuje, obrađuje i objelodanjuje", da surađuje s organizacijama, društvima i ustanovama koje promiču narodnu umjetnost kako bi njihov rad bio "što stručniji i bliži izvoru", "da daje savjete i stručna mišljenja o svim pitanjima primjene naše narodne umjetnosti (na području građevinarstva, industrije, kućne radinosti i t.d.)" te "da vodi brigu o očuvanju i konzerviranju tekovina naše narodne umjetnosti". Većina spomenutih zadataka i danas je za Institut obvezujuća, s ponešto izmijenjenim odnosom pojedinih sastavnica znanstvenoistraživačkoga rada (teorijskog, metodološkog i empirijskog) te odnosa znanstvenog, stručnog, primijenjenog i promidžbenog angažmana pojedinih znanstvenika (ne računajući, naravno, očigledne promjene jezičke naravi).

Sve je započelo s narodnom ili folklornom glazbom: u Etnografskom muzeju u Zagrebu djelovao je muzikološki odsjek, koji je izdvojen iz muzeja prerastao u samostalan institut. Predvodio ga je akademik Vinko Žganec, doktor prava, koji se opredijelio za poziv strastvenog skupljača i istraživača folklorne glazbe. Opravdanost nastanka znanstvenoga instituta koji započinje sustavnim istraživanjem folklorne glazbe valja sagledati kao posljednicu značajnih postignuća časnih prethodnika na tom području kao što su Franjo Kuhač i Božidar Širola, te mnogih drugih uz koje ne treba zanemariti vrlo značajan doprinos etnomuzikološkim istraživanjima nestora hrvatske etnologije Milovana

Gavazzija (o razvoju etnomuzikoloških i etnokoreoloških istraživanja u Institutu i Hrvatskoj slijede članci Jerka Bezića i Naile Ceribašić).

U prvom broju institutskog časopisa *Narodna umjetnost* (knjiga 1, godina 1962, objavljenom početkom 1963.) tadašnji direktor Instituta, profesor Zoran Palčok, pišući o prvih petnaest godina rada Instituta, razloge za njegovo osnivanje nalazi u potrebi znanstvene interpretacije obilate građe prikupljene na poticaj Matice hrvatske iz 1887. godine i kasnijim djelovanjem Odbora za narodni život i običaje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Poznato je da je ta građa tek djelomice objavljena i da je njezino objavljivanje u obje ustanove započelo iste, 1896. godine. Matica hrvatska objavila je tek izbor iz svojih rukopisnih zbirki u deset knjiga "Hrvatskih narodnih pjesama" (sto godina kasnije, na inicijativu i u suizdavaštvu s Institutom za etnologiju i folkloristiku, pokrenuta je nova edicija Matice hrvatske, u kojoj će biti objavljene cjelovite zbirke narodnih pjesama). Akademijin *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena* u više od sto godina izlaženja, odnosno u pedeset i tri knjige, objavio je dio građe zapisane prema uputama i upitniku iz "Osnove za proučavanje i sabiranje građe o narodnom životu" Antuna Radića te studije i članke nastale na temelju te građe i neovisno od nje. Prvi poticaji i većina vrijednih suradnika obaju skupljačkih poduhvata, Matičinog i Akademijinog, oslanjala se na odaziv amatera i kulturnih pregatelja različite naobrazbe. I znatno kasnije istaknuti skupljači i istraživači narodne/folklorne glazbe i usmene književnosti nisu bili u tom poslu profesionalci, iako je većina bila glazbeno i filološki obrazovana. Osnivanje Instituta za narodnu umjetnost i smisao njegova djelovanja Palčok vidi u njegovu osebujnom istraživačkom polju kojem će se po prvi puta profesionalno i sustavno posvetiti znanstvenici — specijalisti, okrenuti skupljačkom i studijskom radu, istražujući i na terenu, i u arhivu i kabinetu.

Već u prvim godinama postojanja Instituta muzikološka istraživanja Vinka Žganca upotpunjena su istraživanjem tekstova narodnih pjesama Olinka Delorka (u Institutu od 1950. do 1975.). Vinku Žgancu uskoro su se pridružili muzikolozi Franjo Židovec (u Institutu od 1951. do 1954.) i Stjepan Stepanov (u Institutu od 1954. do 1964.) Zanimanje za poeziju odvelo je ubrzo i k istraživanju usmene proze kojim je započela Maja Bošković-Stulli (u Institutu od 1952. do 1979.; od 1963. do 1972. i direktorica; o filološkim, etnoteatrološkim i njima srodnim istraživanjima u Institutu govori članak Ljiljane Marks i Ivana Lozice). Stjecajem okolnosti u Institutu su se našla još dva osebujna suradnika: Nikola Bonifačić Rožin (u Institutu od 1952. do 1979.), koji je svoje zanimanje i iskustvo dramskog pisca proširio na istraživanje dramskih svojstava običaja i drugih folklornih oblika, te akademski slikar Živko Kljaković (u Institutu od 1950. do 1965.). Zahvaljujući Živku Kljakoviću Institut raspolaže jedinstvenom zbirkom crteža nastalom tijekom terenskih istraživanja u različitim krajevima Hrvatske (crteži prikazuju kazivače, detalje seoskog graditeljstva, kućni inventar, gospodarske sprave i oruđa,

glazbala, rukotvorne proizvode, karakteristične motive folklornog likovnog izraza i drugo). Veoma rano započelo je i istraživanje folklornog plesa, kojim se kraće vrijeme bavila Ljelja Taš (u Institutu od 1953. do 1954.), a koje je zatim Ivan Ivančan (u Institutu od 1955. do 1974.) osmislio daleko šire od samog koreološkog pristupa, poklanjajući pozornost i svim drugim aspektima plesnog događaja kao i povijesti plesa.

O djelatnosti i planu razvoja Instituta u njegovim najranijim godinama svjedoči institutski poslovnik iz 1950. godine, u kojemu se ustrojavaju "stručni odsjeci": Odsjek za muzički folklor, Odsjek za plesni folklor, Odsjek za književni folklor, Odsjek za likovnu narodnu umjetnost, Odsjek za narodne igre i običaje. Ovo ustrojstvo nije odmah i ostvareno jer nisu mogli biti angažirani svi predviđeni suradnici, ali ono govori o dugoročnijem viđenju Instituta. Ostvareno je nekoliko godina kasnije, ali valja napomenuti da su neki odsjeci godinama pa i desetljećima imali samo po jednog suradnika. U kasnijim godinama zadržano je ustrojstvo po odsjecima, a broj je odsjeka varirao: povećavao se s dolaskom istraživača i širenjem specijalizacija. Iz usmenoknjiževnog izdvojio se Odsjek za pučku književnost, iako je imao samo jednog suradnika. Odsjek za "narodne igre i običaje" podijelio se u Odsjek za folklorno kazalište i Odsjek za istraživanje običaja.

Sredinom pedesetih godina u Institutu je okupljeno šest istraživača koji će obilježiti prva dva desetljeća Instituta pa i više (Žganec, Delorko, Bošković-Stulli, Stepanov, Bonifačić Rožin i Ivančan). Njima su se s vremenom pridružili i drugi istraživači; neki su tu i ostali, a drugi su, iz različitih razloga, napustili Institut, nastavljajući svoj znanstveni rad drugdje ili, mnogo rjeđe, posvećujući se drugom zanimanju. Već su tada istraživači različitih struka međusobno tijesno surađivali u planskom i sustavnom istraživanju pojedinih hrvatskih područja. U doba prije pokretanja institutskog časopisa, suradnici su Instituta objavljivali u drugih izdavača (značajna djela Vinka Žganca objavila je npr. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti) da bi zatim pokrenuli prvu institutsku ediciju "Narodno stvaralaštvo Istre", u kojoj su objavljene knjige *Istarske narodne priče* Maje Bošković-Stulli (1959.), *Istarske narodne pjesme* Olinka Delorka (1960.) i *Istarski narodni plesovi* Ivana Ivančana (1963.). U petnaestoj godini Instituta počinje izlaziti institutski godišnjak *Narodna umjetnost*.

Za ravnateljstva Maje Bošković-Stulli (1963. do 1972.), u nastojanju da se tješnje povežu pojedine folklorističke grane i da se ostvare kompleksna istraživanja pojedinih hrvatskih krajeva, u Institut je s posebnim zadatkom došao prvi etnolog, Josip Milićević (u Institutu od 1963. do 1968.). U svojim je radovima nastojao naznačiti zajednički okvir institutskih istraživanja, odnosno osvjetliti kontekst "narodne umjetnosti". Ostvario je to u iscrpnim opisima i analizama gospodarstva, društvenog života i posebice običaja kao prigoda u kojima se oživotvoruju folklorni umjetnički oblici (o etnološkim istraživanjima u Institutu vidi

članak "Prvih pedeset godina etnološke misli u Institutu" Dunje Rihtman-Auguštin i Aleksandre Muraj).

Rezultati kompleksnih istraživanja objavljeni su u monografskim brojevima *Narodne umjetnosti*; prva te vrste bila je monografija o Sinjskoj krajini (*Narodna umjetnost* 5-6, 1967-68.), a slijedile su monografije otoka Brača (*Narodna umjetnost* 11-12, 1974-75.), Gupčeva zavičaja, odnosno dijela Hrvatskoga zagorja (*Narodna umjetnost* 10, 1973.; zavičaj Matije Gupca odabran je u povodu petstote obljetnice Seljačke bune) te monografija otoka Zlarina (*Narodna umjetnost* 17, 1980.; 18, 1981.). Kompleksnosti i interdisciplinarnosti tih istraživanja odnosno monografija pridonijeli su i vanjski suradnici, autori članaka iz različitih relevantnih znanstvenih područja.

U godinama priprema monografija, ali i brojnih drugih istraživanja u različitim hrvatskim krajevima, pridošli su u Institut novi suradnici, a neki od starijih su ga napustili odlazeći u mirovinu (Vinko Žganec, Stjepan Stepanov, Živko Kljaković). Od 1964. u Institutu je Jerko Bezić, koji će preuzeti i uspješno voditi etnomuzikološka istraživanja i, što je osobito važno, obrazovati (kao predavač na Muzičkoj akademiji u Zagrebu) mlade etnomuzikologe i neke od njih odabrati za rad u Institutu (Krešimir Galin, Grozdana Marošević, Svanibor Pettan i Naila Ceribašić). Stjecajem okolnosti u Institut je iz Sarajeva došla i određeno vrijeme ostala etnomuzikologinja Dunja Rihtman-Šotrić (u Institutu od 1968. do 1972.).

Pod ravnateljstvom Maje Bošković-Stulli pokrenuto je još jedno specijalističko književno istraživanje na granici između usmenog i pisanog, istraživanje pučke književnosti. Njemu se posvetila Divna Zečević-Zdunić (u Institutu od 1966.). Došavši u Institut iste godine etnologinja Zorica Rajković Vitez kratko se vrijeme, pod vodstvom Ivana Ivančana, posvetila istraživanju folklornog plesa da bi po odlasku etnologa Josipa Miličevića preuzela njegove zadatke. Godine 1970. institutskim istraživačima pridružuje se Nives Ritig-Beljak, etnologinja i istraživačica usmene književnosti.

Godine 1972, kad na čelo Instituta dolazi etnologinja Dunja Rihtman-Auguštin, ondje još djeluje dio suradnika koji su utemeljili glavna institutska istraživačka područja (Delorko, Bošković-Stulli, Bonifačić Rožin, Ivančan). Istraživanje folklorne glazbe predvodi pripadnik druge generacije etnomuzikologa (Bezić s mladmom suradnicom Rihtman-Šotrić), etnolozi još nisu brojni (Rajković Vitez i Ritig-Beljak). S Divnom Zečević-Zdunić (pučka književnost) i Dunjom Rihtman-Auguštin ukupno je deset znanstvenika. Dva prethodna ravnatelja koji su ujedno bili i znanstvenici, Vinko Žganec i Maja Bošković-Stulli, značajno su utjecali na profil Instituta, čvrsto postavljajući temelje svojih užih struka i istodobno dugoročno sagledavajući djelatnost Instituta u cjelini i potičući uvođenje i razvoj drugih istraživačkih disciplina. Dunja Rihtman-Auguštin našla se pred zadaćom da u smjeni generacija kreira budućnost Instituta kao znanstvene ustanove u doba kad su se izoštrila pravila

znanstvene djelatnosti (promjene zakona o znanosti, zahtjevi za odgovarajućom naobrazbom i napredovanjem znanstvenika u znanstvenim zvanjima, zahtjevni kriteriji za prihvaćanje znanstvenoistraživačkih projekata). Za vrijeme njezina vođenja Instituta osnažene su sve postojeće institutske istraživačke discipline i potaknut razvoj novih. Usmenoknjiževna istraživanja intenzivirana su dolaskom novih suradnika: Ljiljane Marks (u Institutu od 1974.) i Tanje Perić-Polonijo (u Institutu od 1979.), etnomuzikološka dolaskom Kreše Galina (u Institutu od 1972. do 1991.), Grozdane Marošević (u Institutu od 1979.) i Ružice Bonifačić (u Institutu od 1985.), te dolaskom Ivana Lozice (u Institutu od 1976.) istraživanje teatralnih oblika folklor, odnosno folklornog kazališta kao nastavka istraživanja Nikole Bonifačića Rožina. Po odlasku iz Instituta Ivana Ivančana etnokoreološka istraživanja nastavio je Stjepan Sremac (u Institutu od 1974. do 1988.). Razvoj etnoloških istraživanja potaknut je dolaskom novih suradnika: Milivoja Vodopije (u Institutu od 1974. do 1979.), Olge Supek (u Institutu od 1976. do 1988.), Aleksandre Muraj (u Institutu od 1980.), Maje Povrzanović (u Institutu od 1983.) i Jasne Čapo Žmegač (u Institutu od 1986.). Tako u Institutu nastaje najbrojnija i po stručnim kvalifikacijama najjača ekipa etnologa u Hrvatskoj, koji postižu akademske stupnjeve i znanstvena zvanja, a neki se doškoluju na inozemnim sveučilištima i institutima, središtima etnološke i/ili kulturnoantropološke struke (Supek, Čapo Žmegač, Povrzanović). Etnološka istraživanja u Institutu okrenula su se kritičkom preispitivanju struke, traganju za odgovarajućim teorijskim i metodološkim uporištima i istraživanju suvremenosti, a pritom je institutska folkloristika bila poticajem i osloncem etnologiji, jer je, posebice u usmenoknjiževnom segmetu, poznavala i sudjelovala u svjetskim postignućima struke.

Godine 1977. Institut je preimenovan u ZAVOD ZA ISTRAŽIVANJE FOLKLORA, istodobno gubeći svoju administrativnu samostalnost i djelujući do 1990. u okviru Instituta za filologiju i folkloristiku. Organizacijske promjene nametnula je tadašnja znanstvena politika i administracija nastojeći "okrupniti" znanstvene institucije pod svaku cijenu, pa i ondje gdje nisu postojali znanstveni razlozi i gdje doista nije bilo srodnih ustanova. Premda je povezivanje s filološkim institutima (Institutom za jezik i Staroslavenskim institutom "Svetozar Ritig") bilo u tom trenutku najbolje rješenje, ipak je time višedisciplinarnost našeg Instituta bila neprepoznatljiva ili barem formalno podređena samo jednom relevantnom znanstvenom području, filološkom. I administrativno je naša djelatnost svrstavana u područje filologije pa su u to doba stečena znanstvena zvanja naših muzikologa i etnologa iskazana kao filološka. Zahtjev da se Institut preimenuje u Zavod (kao znanstvena jedinica Instituta za filologiju i folkloristiku) potakla je potpunu promjenu njegova imena. Prevladalo je mišljenje da je u tadašnjem trenutku Instituta adekvatnije govoriti o *folkloru* kao zajedničkom predmetu folklorističkih i

etnoloških istraživanja, iako su etnološka istraživanja već prerasla i najšira shvaćanja tog termina.

Zajedništvo u novonastalom Institutu za filologiju i folkloristiku bilo je ipak samo formalno i nije onemogućilo stalni razvoj etnoloških i folklorističkih istraživanja, postupno povećanje znanstvenika, uvođenje novih pristupa i promjene znanstvenih motrišta. Bliski uvid u djelatnost drugih dvaju Zavoda i kolegijalno druženje s njihovim suradnicima bilo je u mnogome poticajno i korisno. Ipak, interes struke upućivao je k ponovnom osamostaljenju Instituta i njegovu registriranju na znanstvenom području kojemu pripada, čim se za to ukaže zakonska mogućnost.

Od kraja 1986. ravnateljicom je Instituta autorica ovog pregleda. U tom je razdoblju došlo do značajnih promjena u zakonskoj regulativi znanosti, a u Institutu je došlo do mnogih promjena i znanstvenog i drugog osoblja, što se odrazilo i na profil Instituta u cjelini. Od 1990. godine INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU djeluje opet kao samostalni ili javni institut, financiran od Ministarstva znanosti i tehnologije, registriran na području humanističkih znanosti, polju etnologije s folkloristikom kao njezinom granom. Ustoličenje takve znanstvene ustanove za našu je struku veoma važno, jer u Hrvatskoj druga takva ne postoji. Izvan Instituta u ovome trenutku postoje samo dva djelatna etnologa sa znanstvenim zvanjima i samo jedan etnološki znanstvenoistraživački projekt.

Šesnaestorici znanstvenika i istraživača u to se doba pridružila i Snježana Zorić, koja je prethodno radila u dokumentaciji (u Institutu do 1994.). Godine 1987. s Filozofskog fakulteta u Zagrebu u Institut je prešla Mirna Velčić, filologinja (iz obiteljskih razloga napustila je Institut 1991.). Zahvaljujući programu pomlađivanja znanstvenoga kadra u Hrvatskoj, u Institut su godine 1988. pristigla dva mlada istraživača: Vilko Endstrasser (posvetio se proučavanju tzv. malih oblika unutar usmenoknjiževnih istraživanja) i Svanibor Pettan, etnomuzikolog. Iste je godine došla i etnologinja Lydia Sklevicky, koja je s nama bila samo godinu dana; njezina iznenadna smrt duboko nas je pogodila uzevši nam dragu osobu i izuzetnu znanstvenicu. Godine 1989. u Institut su opet primljena dva mlada istraživača: Davor Dukić, filolog i povjesničar, za područje usmene književnosti (1993. prešao je na Filozofski fakultet u Zagrebu) i Ines Prica, etnologinja. Naredne, 1990. godine primljena su četiri mlada istraživača: Reana Senjković, etnologinja i povjesničarka umjetnosti — prva suradnica za istraživanje folklornog likovnog izraza, Jadranka Grbić, etnologinja, Naila Ceribašić, etnomuzikologinja i Tvrtko Zebec, etnolog za istraživanje folklornog plesa. Iste, 1990. u Institut je došao i iskusni istraživač epike Zdeslav Dukat (1995. napustio je Institut i vratio se pozivu sveučilišnog profesora). Godine 1991. pristižu mladi istraživači Renata Jambrešić, filologinja, Frano Dulibić, etnolog i povjesničar umjetnosti (1993. prešao na Filozofski fakultet u Zagrebu) i Lada Čale

Feldman, filologinja. Mladi istraživač Zoran Čiča, etnolog, koji je u Institut došao 1992., napustio ga je 1996. Te, 1996. godine ponovno se ukazala mogućnost angažiranja mladih istraživača, tzv. znanstvenih novaka. Bile su to Tea Škokić, etnologinja, Simona Delić, filologinja i Valentina Gulin, etnologinja i povjesničarka, a kasnije su došle Sanja Kalapoš, etnologinja, Suzana Marjanić, filologinja, Sanja Puljar, etnologinja i Goran Pavel Šantek, etnolog. Godine 1997. primljen je za asistenta Joško Čaleta, povratnik iz Kanade u kojoj je stekao magisterij iz etnomuzikologije, a ove, 1998. godine znanstvena novakinja Iva Niemčić, etnologinja (za istraživanje folkornog plesa).

Velika fluktuacija znanstvenog osoblja od kraja osamdesetih do danas posljedica je različitih okolnosti pa i rata u Hrvatskoj. Srećom, značajno povećanje suradnika odnosi se na mlade istraživače, potencijalne znanstvenike koji su u statusu tzv. znanstvenih novaka, financiranih iz posebnih sredstava Ministarstva znanosti i tehnologije, namijenjenih programu pomlađivanja i jačanja hrvatske znanosti. Kako je većina tih odabranih mladih ljudi bila spremna i sposobna udovoljiti nemalim zahtjevima svoga statusa (završiti magistarski studij i obraniti doktorsku tezu u roku osam godina), a neki su to postigli i znatno brže, sada, u lipnju 1998. u Institutu je jedanaest znanstvenih novaka od kojih su dvoje pred obranama doktorskih teza (popis svih suradnika s njihovim akademskim stupnjevima i znanstvenim zvanjima nalazi se u prilogu).

Od prvih godina Instituta do danas vrlo je intenzivna suradnja s domaćim i inozemnim znanstvenicima i sudjelovanje institutskih istraživača i znanstvenika na stručnim i znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu. U kronikama Instituta i pregledima njegove djelatnosti objavljivanim u *Narodnoj umjetnosti* nalazi se opsežan i dojmljiv popis imena domaćih i stranih znanstvenika koji su na razne načine surađivali s Institutom: posjetili ga, držali predavanja, bili na studijskim boravcima, u Institutu ostvarivali stipendije. Višegodišnjim ugovorima o suradnji Institut je vezan s Etnografskim institutom Mađarske akademije znanosti, posebice zbog recipročnih istraživanja Hrvata u Mađarskoj i Mađara u Hrvatskoj. Slična je suradnja bila uspostavljena i sa Slovačkom, Češkom i Austrijom, a dijelom se također ostvarivala kao recipročna istraživanja Hrvata u tim zemljama i odgovarajućih nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Mnoge veze s inozemstvom stagnerale su u godinama Domovinskoga rata, ali se sada ponovno obnavljaju. Neke su pak nastale upravo tada na temelju nastojanja struke da se usredotoči na aktualne probleme u ratnim uvjetima (suradnja u istraživanju prognanika i izbjeglica). Suradnja s inozemstvom, osim osobnih kontakata, odvija se i putem različitih međunarodnih stručnih i znanstvenih društava.

Djelovanje je Instituta od njegova osnutka bilo nezamislivo bez stručnih suradnika, djelatnika u općim i pomoćnim službama. Na žalost, nikad ih nije bilo dovoljno i zato su mnogi od njih podnosili velike terete, a znanstveno je osoblje moralo raditi i poslove koje bi u boljim

okolnostima obavljale druge službe. Od početka je osobita pozornost posvećena znanstvenoj dokumentaciji (arhiv rukopisa, fototeka, fonoteka) i specijaliziranoj knjižnici. Dokumentacija je uređivana u skladu sa zahtjevima i razvojem struke, a prema potrebama i mogućnostima Instituta. U kasnijim godinama, kad se razvojem medija otvorila, za Institut vrlo skromna, mogućnost dokumentiranja filmskim i video zapisima, nastala je nevelika zbirka amaterskih filmova te znatno veća, stalno rastuća videoteka. Uz amaterske video zapise institutskih suradnika, pretežno nastale za terenskih istraživanja, u videoteci se pohranjuju i snimke relevantnih sadržaja različite produkcije (među njima su najbrojnije televizijske emisije o folkloru i tradicijskoj kulturi koje su za Institut presnimljene dobrotom Hrvatske televizije, odnosno njezine Redakcije za narodnu glazbu i običaje).

Knjižnica i dokumentacija dva su jaka i jedinstvena uporišta znanstvenog i stručnog rada u Institutu, a dostupna su i brojnim vanjskim korisnicima. U proteklih pedeset godina u knjižnici, kao i u Dokumentaciji, radila je po jedna stručna osoba, a samo izuzetno i u kraćim razdobljima dvije. Uprkos uzastopnim traženjima, naš osnivač i financijer ni danas nema razumijevanja za opseg i važnost tih poslova pa ih i u ovom trenutku obavljaju samo dvije osobe, Anamarija Starčević-Štambuk, voditeljica knjižnice i Mirena Pavlović, voditeljica dokumentacije; voditeljica knjižnice ujedno je i CARNet koordinatorica (Institut je uključen u Hrvatsku akademsku i istraživačku mrežu). Povremenu pomoć u knjižnici i dokumentaciji, volonterski ili uz simbolične naknade, pružaju studenti i nezaposleni diplomirani mladi kolege. Poseban je problem održavanje fonoteke, odnosno opasnost od propadanja magnetofonskih snimaka kojima je ograničeno trajanje. One se moraju presnimavati svakih desetak godina, što iziskuje dodatne troškove za koje nikad nije bilo sredstava. Tehnologija kompaktnih diskova odnedavna pruža mogućnost trajnih zapisa, ali je gotovo nedostupna institutskim materijalnim mogućnostima. Ipak je započeo pothvat presnimavanja naše fonoteke (sadrži oko 5000 sati tonskih zapisa), koji su inicijalnim novčanim sredstvima omogućili Ministarstvo kulture i Ministarstvo razvitka i obnove. (Više o knjižnici i dokumentaciji govore posebni prilozi u ovoj knjizi.)

Iako Zakon o znanstvenoj djelatnosti u znanstvenim ustanovama predviđa i druge stručne suradnike, nemoguće ih je angažirati zbog ograničenja u upošljavanju službenika plaćenih iz državnog proračuna. U općim službama, tajništvu i računovodstvu, zaposlene su dvije službenice, tajnica Katica Rupić i voditeljica računovodstva Dubravka Kovač. Dubravka Kovač je početkom godine zamijenila dotadašnju voditeljicu računovodstva diplomiranu ekonomisticu Javorku Bibicu, koja je umirovljena. Naša je dugogodišnja dostavljačica i čistačica Ana Lekić. Prisjećajući se drugih suradnika Instituta iz bliže i dalje prošlosti spominjem kronoškim redom: Kseniju Brodarić, Vlastu Fodi-Kurelić, Božicu Magačić, Maricu Vengus, Dragicu Kečenović, Milicu Krupić, Ivu

Braškića, Veru Zoričić, Višnju Poljak-Steiner. Iz osobnog iskustva rado se sjećam Elizabete Vešligaj, Bernarde Mandić, Dragoša Gajića, Vuke Graff, Borisa Šolca i Sanje Magdalenić. Po održanim kontaktima i suradnji spominjem dvoje bivših tajnika, Augustina Kunšteka i Katarinu Bišćan, dugogodišnju knjižničarku Doru Narić i njezinu nasljednicu Vesnu Turčin, te već spomenutu Snježanu Zorić.

Već dosta dugo organizacija po odsjecima nije osobito važna za djelatnost Instituta jer je znanstvena djelatnost okupljena u znanstvenoistraživačkom programu, a organizirana u istraživačkim temama (ranije projektima) koje teže interdisciplinarnim istraživačkim timovima; s druge strane, mali broj zaposlenika u izvanznanstvenim službama potire svaki smisao podjele po odsjecima. U sadašnjem trenutku u Institutu postoje dva znanstvena odsjeka: etnološki i folkloristički, stručne službe čine knjižnica i dokumentacija (svaka s po jednom zaposlenicom), opće službe čine tajništvo i računovodstvo (svako s po jednom zaposlenicom), a našoj jedinjoj dostavljačici i čistačici povjerena je služba dostave i čišćenja.

Kako je već spomenuto, od 1959. ostvaruje se prvi izdavački pothvat Instituta: tri knjige o narodnom stvaralaštvu u Istri. Od 1962. redovito izlazi godišnjak *Narodna umjetnost* (od 1995. po dva sveska godišnje: jedan na hrvatskom i drugi na engleskom jeziku), a povremeno Institut objavljuje i posebna izdanja te knjige svojih suradnika. Institutska izdavačka djelatnost nije zanemariva uzme li se u obzir da nikad nije u Institutu bio zaposlen neki stručnjak za taj posao odnosno da nijedan institutski djelatnik nije obavljao samo taj posao. Posljednjih godina Olgica Tomik, jedina suradnica na mjestu tehničara, obavlja najveći dio pripreme naših izdanja, na uštrb drugih poslova kojima bi trebala pripomoći znanstvenicima u radu na istraživačkim temama. Uredničke i sve druge poslove oko pripreme i objavljivanja institutskih izdanja, osim tiskarskih, obavljali su znanstveni i drugi suradnici Instituta, uključujući grafička rješenja i elektronski prijelom. S obzirom na skromnu novčanu pomoć Ministarstva znanosti i tehnologije za izdavaštvo, to je bio jedini način da se rezultati istraživanja ipak objave. Veliku pomoć u izdavaštvu pruža nam Ministarstvo kulture koje novčano pomaže mnoga naša izdanja. (O institutskom izdavaštvu i sudjelovanju institutskih autora u programima drugih izdavača svjedoči i bibliografija koju je pripremila A. Starčević-Štambuk u ovom broju).

Suradnici Instituta uvijek su bili angažirani i u primjeni znanosti u obrazovanju i kulturi, u njezinoj popularizaciji putem medija javnog priopćavanja (novina, radija i televizije) te posebice u pripremanju folkloru. Suraduju sa znanstvenim i kulturnim ustanovama: Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti, Maticom hrvatskom, Leksikografskim zavodom "Miroslav Krleža", etnografskim i drugim muzejima, Seljačkom slogom i kasnije Savezom kulturno-prosvjetnih društava, Hrvatskim saborom kulture i drugima. Još iz institutskih početaka datira suradnja u

visokoškolskoj nastavi. Vinko Žganec bio je predavač na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, naslijedio ga je Jerko Bezić, a njega Svanibor Pettan i Grozdana Marošević. Jerko Bezić povremeno je predavao i na muzičkim akademijama u Sarajevu i Skoplju, a Svanibor Pettan u Ljubljani i Mariboru. Na Odsjeku za etnologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu suradnici Instituta dugi niz godina predaju u dodiplomskoj i poslijediplomskoj nastavi: najviše je bila angažirana Dunja Rihtman-Auguštin, a povremeno Jasna Čapo Žmegač, Aleksandra Muraj, Ivan Lozica, Jadranka Grbić, Ines Prica, Nives Beljak, Zorica Vitez. Današnji program poslijediplomskog studija etnologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu nastao je u suradnji Odsjeka za etnologiju i našeg Instituta. Znanstvenici Instituta povremeno su predavali i na drugim odsjecima Filozofskog fakulteta, na Akademiji likovnih umjetnosti, na Akademiji dramskih umjetnosti, na Interuniverzitetskom centru u Dubrovniku, te gostovali s predavanjima na inozemnim institutima i sveučilištima.

Velike teškoće u radu Instituta predstavlja krajnja neadekvatnost poslovnog prostora. Svih pedeset godina Institut je smješten u istih stotinu šezdeset i pet četvornih metara prostora, neodgovarajućeg za dokumentaciju i knjižnicu, a sasvim nedostatanog za rad trideset i šest znanstvenih i drugih suradnika. Dobrotom drugih stanara iste poslovne zgrade trenutačno koristimo nešto više prostora nego što nam pripada, očekujući trajno rješenje i odgovarajući smještaj. Iako su prije više godina u Ministarstvu znanosti i tehnologije izdvojena značajna sredstva za kupnju poslovnog prostora za Institut, zbog rata i drugih nesretnih okolnosti taj prostor do danas nije dovršen.

Uz sve što je učinjeno u pedeset godina našeg Instituta, o čemu prvenstveno svjedoče knjige i znanstvena dokumentacija, naša su najveća vrijednost u godini visoke obljetnice institutski djelatnici: prosječno veoma mladi za tu vrstu djelatnosti (40 godina), s odgovarajućim akademskim i znanstvenim zvanjima, spremni usredotočiti se na zahtjevan i od društva ne osobito vrednovan rad, dovoljno široki da cijene i njeguju /pretežno/ skladno ozračje Instituta. Današnjoj institutskoj zajednici još uvijek pripadaju i institutski umirovljenici, bivši i vanjski suradnici, neki od njih znanstveno aktivni i stalno prisutni (Maja Bošković-Stulli, Ivan Ivančan, Dunja Rihtman-Auguštin, Stjepan Sremac, Jelka Radauš-Ribarić).

O pedesetoj godišnjici Instituta sa zahvalnošću se prisjećamo i brojnih suradnika na terenu: kazivača, pjevača, plesača — nasljednika i tumača kulture koju nastojimo zabilježiti, razumjeti, vrednovati i sačuvati od zaborava. Zahvalni smo i na podršci društva koje pruža materijalnu osnovu našoj djelatnosti.

I na kraju, koje je danas mjesto Instituta za etnologiju i folkloristiku u znanosti i kulturi? U Hrvatskoj se jedino u njemu sustavno i kompetentno proučavaju određeni kulturni sadržaji: folklorna glazba i ples te folklorno kazalište. Usmenom i pučkom književnošću izvan Instituta bavi se tek nekolicina pojedinaca. Slično je, kako je već rečeno, i s

etnološkom znanstvenom djelatnošću: samo su dva etnologa sa znanstvenim zvanjima i jedan znanstvenoistraživački projekt izvan Instituta. Institut je središte znanstvene publicistike na polju etnologije i folkloristike, i po brojnosti i redovitosti svojih izdanja i po broju i ugledu suradnika odnosno autora iz zemlje i inozemstva. Razmjenom svojih izdanja s velikim brojem domaćih i stranih ustanova i pojedinaca osigurava čitalačku publiku, odnosno prodor informacija i rezultata hrvatske etnologije i folkloristike u zemlji i inozemstvu. Od male skupine zaljubljenika i priučenih istraživača u Institutu je izrastao tim kvalificiranih istraživača i znanstvenika uz koje stasaju i početnici, znanstveni novaci. Svodeći račune u prigodi ove visoke obljetnice usuđujem se ustvrditi da Institut za etnologiju i folkloristiku danas uživa veliki ugled i ima nezaobilazno mjesto u hrvatskoj i inozemnoj znanstvenoj i kulturnoj javnosti.

Djelatnici Instituta za etnologiju i folkloristiku

Znanstvenici

Dr. sc. Nives Beljak, viša znanstvena suradnica
Dr. sc. Jerko Bezić, znanstveni savjetnik
Dr. sc. Lada Čale Feldman, znanstvena suradnica
Dr. sc. Jasna Čapo Žmegač, viša znanstvena suradnica
Dr. sc. Jadranka Grbić, viša znanstvena suradnica
Dr. sc. Ivan Lozica, viši znanstveni suradnik
Dr. sc. Ljiljana Marks, znanstvena suradnica
Dr. sc. Grozdana Marošević, viša znanstvena suradnica
Dr. sc. Aleksandra Muraj, znanstvena savjetnica
Dr. sc. Tatjana Perić-Polonijo, viša znanstvena suradnica
Dr. sc. Svanibor Pettan, viši znanstveni suradnik
Dr. sc. Maja Povržanović, znanstvena suradnica
Dr. sc. Ines Prica, znanstvena suradnica
Dr. sc. Reana Senjković-Svrčić, znanstvena suradnica
Dr. sc. Zorica Vitez, znanstvena savjetnica
Dr. sc. Divna Zečević-Zdunić, znanstvena savjetnica

Istraživači

Mr. sc. Ruža Bonifačić, asistentica
Mr. sc. Joško Čaleta, asistent
Dr. sc. Vilko Endstrasser, viši asistent

Znanstveni novaci

Dr. sc. Naila Ceribašić, asistentica
Simona Delić, mlađa asistentica
Valentina Gulin, mlađa asistentica
Mr. sc. Renata Jambrešić Kirin, asistentica
Sanja Kalapoš, mlađa asistentica

Mr. sc. Suzana Marjanić, asistentica
Iva Niemčić
Sanja Puljar, mlada asistentica
Goran Pavel Šantek, mlađi asistent
Tea Škokić, mlada asistentica
Dr. sc. Tvrtko Zebec, asistent

Stručni odsjek

Mirena Pavlović, voditeljica dokumentacije
Anamarija Starčević-Štambuk, voditeljica knjižnice
Olgica Tomik, izdavačka djelatnost

Služba za opće poslove

Katica Rupiće, tajnica
Dubravka Kovač, voditeljica računovodstva
Ana Lekić, čistačica i dostavljačica